

VESZÉLYES ÁRU RAKTÁRLOGISZTIKA IPARBIZTONSÁGI SZABÁLYOZÁSI KÖRNYEZETÉNEK ÉRTÉKELÉSE

Rezümé:

A veszélyes áru logisztikai és raktározási tevékenység üzemeltetése esetében számolnunk kell a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek bekövetkezésének kockázatával. A súlyos ipari balesetek jelentősen veszélyeztetik az emberi életet és egészséget, valamint a környezeti elemeket. Jelen cikk célja, hogy katasztrófavédelmi szempontból elemezze és értékelje a magyarországi veszélyes áru logisztikai szektor tevékenységét befolyásoló európai és hazai jogi szabályozást.

Kulcsszavak: veszélyes áru; raktárlogisztika, súlyos baleset, CLP szabályozás, iparbiztonság.

Kátai-Urbán, Lajos–Szabó, Ágnes

ASSESSMENT OF THE REGULATION BACKGROUND FOR THE DANGEROUS GOODS WAREHOUSE LOGISTIC ACTIVITIES

Abstract

In case of the operation of the dangerous goods logistics and warehousing activities we have to count with the risk of the occurrence of the major accidents involving dangerous substances. The major industrial accidents pose a significant threat to the human life and health, and the environments. The aim of this article is to introduce and analyse the European and domestic legal regulations influencing the sector dealing with hazardous goods warehousing in Hungary.

Key words: hazardous goods, warehouse logistics, major accidents, CLP regulations, industrial safety

A veszélyes áru logisztikai és raktározási tevékenység üzemeltetése esetében számolnunk kell a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek bekövetkezésének kockázatával. A súlyos ipari balesetek jelentősen veszélyeztetik az emberi életet és egészséget, valamint a környezeti elemeket. A következőkben a veszélyes áru logisztikai raktárbázisok tevékenységét szabályozói nemzetközi és hazai jogi szabályozás követelményeit elemezzük és értékeljük.

A nemzetközi és az európai uniós szabályzási rendszer

Az európai közösségben a környezetvédelmi jogi szabályozást úgy alkották meg, hogy a tagállamok között ne legyenek eltérések az ipari tevékenységek szabályzásában és ellenőrzésében. Ez az elgondolás igen eredményesnek bizonyult, megkönnyíti a hatóságok munkáját, főleg ha a károk az országhatáron túl is érzékeltetik hatásukat. Szükség esetén a nemzetközi segítségnyújtás kivitelezhetőségét is pozitívan befolyásolja, vagy a veszélyes áruk szállítása során bekövetkezett balesetknél a veszélyek könnyebb felismerését és a következmények kiszámíthatóságát teszi lehetővé.

Az uniós szabályozás értékelésénél nem tekinthetünk el az ún. Seveso *irányelvek* bemutatásától. Az irányelvek és azok módosításai válaszlépéseknek tekinthetők azon katasztrófákra, amelyek a tagállamok egész közössége tekintetében felhívták a figyelmet a megelőzési és következménycsökkentő intézkedések meghozatalának fontosságára.

A Seveso I. irányelvben (82/501/EGK) helyet kaptak – többek között – a veszélyhelyzetre való felkészülés, a lakossági tájékoztatás, a közös riasztási, értesítési rendszerrel kapcsolatos alapelvek, kiegészülve a kölcsönös segítségnyújtással kapcsolatos az információ-áramlás jogintézményével. Az irányelv szabályozta még a hatóságok feladatait, a munkahelyi biztonság és egészségvédelem kérdését, a környezetvédelmet, valamint rendelkezett a nemzetközi kapcsolattartó pontokról is. A gyártó felelősségének érvényesítésére is kitért oly módon, hogy kötelezte azokat a hatóság részére történő információszolgáltatásra. [1]

Az Európai Közösség illetékesei mindezen intézkedések bevezetése után úgy gondolták, hogy még mindig vannak olyan területek, melyekre nem fordítottak eddig elegendő hatósági vagy üzemeltetői figyelmet. 1996-ban újra asztalra került ez a témakör. Seveso II. irányelv néven újabb tanácsi irányelvet (96/82/EK) adtak ki december 9-én, amely 1997. február 3-án lépett hatályba.

Az irányelv egyik fontos eleme volt az, hogy megszigorította az új létesítmények telepítésére vonatkozó ellenőrzéseket. A szabályzatban előírtak szerint kell azokat megtervezni és kivitelezni, ezzel is csökkentve a kockázatot. A Seveso-illetékes hatóság ellenőrzi a végrehajtást, s ha megfelelően teljesítették a kritériumokat, csak abban az esetben engedélyezi az üzem tevékenységét. A lakosság tájékoztatása ismét napirendre került, ami szerint még nagyobb figyelmet kell szentelni e kérdésnek. Megjelent az irányelvben egy új gondolat is, miszerint a baleseti események tapasztalatait össze kell gyűjteni, elemezni, illetve levonni a tanulságokat. [2]

Sajnos a Seveso II. irányelv alkalmazása mellett is következtek be újabb ipari balesetek (Enschede, Toulouse), amelyek arra késztette az Európai Közösségek Tanácsát, hogy ismét módosításokat hajtson végre az irányelvben.

A 2003/105/EK irányelv, mely 2003. december 31-étől hatályos, kiterjeszti a tárgyi a hatályt a bányászatban folyó tárolási és feldolgozási tevékenységekre és egyes hulladéklerakó létesítményekre. A rákkeltő anyagok listáját a megfelelő mértékadó mennyiségekkel együtt ki kellett bővíteni, ugyanakkor a környezetre veszélyes anyagokra vonatkozó mértékadó mennyiségeket csökkenteni volt szükséges. Az irányelv kiemelte az ammónium-nitrát alapú műtrágyák és karcinogén anyagok kategóriái felülvizsgálatának, kiegészítésének fontosságát, valamint módosította a vonatkozó mértékadó küszöbmennyiségeket. [3]

A Seveso III. irányelv követi elődje filozófiáját, azonban új elemként megjelenik benne a nyilvánosság tájékoztatása, a hatósági ellenőrzés, a nyilvánosság bevonása a döntéshozatalba, az igazságszolgáltatáshoz való jog is. A Seveso III. irányelv kidolgozása nem tűrhetett halasztást, ugyanis a CLP-rendelethez kell igazítani hatályát. A Seveso III. irányelv 1. számú táblázata, már a CLP-kategóriáknak megfelelően határozza meg a küszöbértékeket. Ilyen anyagkategóriák például a „H” szakasz – EGÉSZSÉGI VESZÉLYEK; „P” szakasz – FIZIKAI VESZÉLYEK; „E” szakasz – KÖRNYEZETI VESZÉLYEK; „O” szakasz – EGYÉB VESZÉLYEK. [4]

A Seveso III. irányelv 2012. augusztus 13-án emelkedett jogerőre. Magyarországon 2015. május 31-én történik meg a hazai jogrendbe való illesztése, június 1-jétől pedig megkövetelik a szabályozás alkalmazását is. Az Európai Unió

azonban nem csak a veszélyes üzemekre készített átfogó irányelveket, hanem a közúti, vasúti, s vízi szállításnál is ennek szükségességét érezte.

Az Európai Közösségek területén a 21. században már semmi nem szab gátat a termékek szabad áramlásának, így több száz kilométereket tesznek meg a különböző szállítmányok szerte a világban. A veszélyes áruk nemzetközi közúti szállításáról szóló ENSZ Európai Gazdasági Bizottsági ún. ADR-megállapodást 1957-ben Genfben kötötték a tagállamok, amelyhez Magyarország 1979-ben csatlakozott. Az egyezmény hatálya alá tartozó áruk a feltételesen fuvarozható áruk csoportjába tartoznak. Az Egyezmény meghatározza a fuvarozásban résztvevők képzési kötelezettségét, a járművek kötelező műszaki paramétereit, a biztonsági felszereléseket. A feladó kötelezettsége a szükséges okmányok biztosítása, illetve az áru veszélyességének jelzése már a fuvarozási szerződés megkötésekor. A fuvarozó ennek megfelelően készül fel a feladat végrehajtására, a járművön alkalmazandó jelzések alkalmazására. A rakomány veszélyességét jelző információkat, jelzéseket a feladó köteles biztosítani. [5]

A veszélyes árukat áruosztályokba sorolják, meghatározzák a rakodási, áru együvé rakási, rögzítési szabályokat. Az áruk besorolása a feladót terheli, akinek ki kell állítania a fuvarokmányokat; szükség van továbbá írásbeli utasításra is, amely a védőfelszereléseket, valamint a biztonsági intézkedéseket tartalmazza. A fuvarokmányoknak tartalmazniuk kell az áru megnevezését UN-számmal, az ADR szerinti besorolást, a bruttó tömeget, a darabszámot és az áru kezelésével kapcsolatos előírásokat.

Ha a közúti fuvarozás a veszélyes áru fuvarozási útvonalának csak egy részét képezi, és az árut a feladótól a címzettig a közút mellett vasúti, tengeri, légi úton is továbbítják, akkor be kell tartani e fuvarozási módok veszélyes árukra vonatkozó előírásait is.

A veszélyes áruk fuvarozásával foglalkozó vállalkozásoknak *veszélyes áru biztonsági tanácsadó*t kell alkalmazniuk az előírások betartásának ellenőrzése céljából. [5]

A veszélyes áruk szállításával kapcsolatos egyezmények a következők:

- *RID* – Veszélyes Áruk Nemzetközi Vasúti Fuvarozásáról szóló Szabályzat.
- *ADN* – Veszélyes áruk nemzetközi belvízi szállításáról szóló Európai megállapodás.
- *IMDG* – Veszélyes Áruk Nemzetközi Tengerészeti Kódexe.
- *ICAO TI* – Nemzetközi Polgári Repülésügyi Szervezet Veszélyes Áruk Légi Szállításának Biztonságát szolgáló Műszaki Utasítások.
- *IATA DGR* – Nemzetközi Légi Fuvarozási Egyesület Veszélyes Áru Szabályzata.

Az Európai Unió további szabályok kidolgozásával, bevezetésével próbálja garantálni a biztonságot. Ennek kulcsát abban vélte felfedezni, hogy a különböző vegyi anyagokról és keverékekről, össze kell gyűjteni minden információt. Ennek szellemiségében alkotta meg a REACH-rendeletet.

Az Európai Parlament és az Európai Tanács 2006. december 18-án fogadta el a vegyi anyagok regisztrálását, értékelését, engedélyezését és korlátozását szabályozó 1907/2006/EK rendeletet. A REACH-nek (Registration, Evaluation, Authorisation and restriction of CHemicals) nevezett jogszabály 2007. június 1-jén lépett hatályba. A rendelet elsődleges célja, hogy – a meglévő és az új anyagokat fokozatosan azonos, átfogó, de igen szigorú szabályok alá vonva – biztosítsa az emberi egészség és a környezet magas szintű védelmét, a

fenntartható fejlődést, a versenyképesség és innováció fenntartása, javítása mellett. Az új szabályozás fontos alapelve, hogy nemcsak az anyagokról összegyűjtendő adatok dokumentálásáért, hanem az azok használatából, továbbadásából adódó kockázatok becsléséért is az ipar a felelős, sőt, a feladatok egy része – és így a felelősség is – kiterjed az egész szállítói láncra. [6]

A szabályozás elemei közül az egyik legfontosabb a regisztrálás kötelezettsége, amely 2008. június 1-jétől főszabály szerint minden olyan gyártóra, importálóra vonatkozik, aki legalább évi 1 tonna mennyiségben gyárt, forgalmaz egy anyagot, vagy anyagokat tartalmazó keveréket, vagy adott esetben árucikket. Az EU-ban csak regisztrált anyag gyártható, forgalmazható, az esetleges mentességeket figyelembe véve. A regisztrálás elmulasztása a piacról történő automatikus kizárást eredményezi. Továbbá 10 tonna felett a regisztrálónak kémiai biztonsági jelentést is kell készítenie. A REACH-rendelet előírja, hogy minden anyagra készíteni kell biztonsági adatlapot. A rendelet mellékletében található azokat a pontokat, melyeknek eleget kell tenniük ezeknek a dokumentumoknak. [6]

Az anyagok és keverékek osztályozásáról, címkézéséről és csomagolásáról szóló 1272/2008/EK rendelet (Classification, Labelling and Packaging of substances and mixtures – CLP). A rendelet általános megközelítésben minden olyan, az EU-ban letelepedett cégre vonatkozik, amely anyagot vagy keveréket gyárt, importál, felhasznál vagy forgalmaz, függetlenül az éves mennyiségtől. Az osztályozást minden anyagra és keverékre el kell végezni, majd az osztályozásnak megfelelően kell döntenie a címkézésről, csomagolásról. A CLP-rendelet az ENSZ GHS-rendszer 2007-es verzióján alapul, de a 67/548/EGK (DSD) és az 1999/45/EK (DPD) irányelvekből is átvesz elemeket. [7]

A rendelet létrehozta a közösségi szinten harmonizált osztályozással és címkézéssel rendelkező veszélyes anyagok jegyzékét, valamint osztályozási és címkézési jegyzékét állít össze. Az Európai Unió minden tagállamára érvényes rendelet 2009. január 20-án lépett hatályba, azonban a vállalkozások terheinek enyhítése érdekében, két lépcsőben vezették be: anyagok esetében 2010. december 1-jétől, míg keverékek esetében 2015. június 1-jétől kell alkalmazni.

A lépcsőzetes bevezetés értelmében a 2010. december 1. előtt a kémiai biztonságról szóló 2000. évi XXV. törvénynek megfelelően osztályozott, címkézett, csomagolt és már forgalomba hozott anyagokat csak 2012. december 1-jétől kellett kötelezően a CLP-rendeletnek megfelelően újracímkézni és újracsomagolni. A szabályozás szerint a 2015. június 1-ig tartó átmeneti időszakban a CLP-rendeletet a 67/548/EGK és 1999/45/EK irányelvekkel, illetve Magyarországon az ezeket átültető, a kémiai biztonságról szóló 2000. évi XXV. törvénnyel, valamint a veszélyes anyagokkal és a veszélyes készítményekkel kapcsolatos egyes eljárások, illetve tevékenységek részletes szabályairól szóló 44/2000. (XII. 27.) EüM rendelettel párhuzamosan kell alkalmazni. [8]

Az anyag vagy keverék osztályozását a gyártónak, importőrnek és továbbfelhasználónak a forgalomba hozatalt megelőzően kell elvégezni. Minden forgalomba hozott anyagot és keveréket a gyártónak, importőrnek, továbbfelhasználónak, illetve forgalmazónak címkéznie kell, ha az anyagot vagy keveréket a CLP osztályozási kritériumok szerint veszélyesként osztályozták. Minden terméken fel kell tüntetni az új, harmonizált veszélyt jelző piktogramokat. [9]

Az Európai Uniós irányelvek és rendeletek útmutatásai mellett a Német Vegyipari Egyesülés kidolgozott egy korszerű koncepciót az ún. VCI-koncepciót, mely egy olyan osztályozási rendszerre épül, amely leginkább alkalmazkodik a veszélyes áruk raktározásához, tervezési, üzemeltetési feladataihoz. Ezt az

osztályozási rendszert már úgy dolgozták ki, hogy az kapcsolódik a szállítási osztályozáshoz, a kémiai biztonsági osztályozáshoz, valamint a tűzvédelmi követelményekkel is szinkronban van. Ez a raktár specifikus osztályozási rendszer biztosítja az átjárhatóságot a szállítási és a kémiai biztonsági osztályozás közt.

A korszerű veszélyes áru logisztikai raktárbázisok tervezése és üzemeltetése a VCI-konceptió alapján működik szerte Európában. Amennyiben egy anyag több veszélyességi jellemzővel is rendelkezik, rangsorolni kell azokat. Egy anyag ugyanis csak egy kategóriába kerülhet, mivel ennek megfelelően alakították ki a tárolási rendszert. A koncepció alapján osztályozták azokat az anyagokat is, melyek nem minősülnek veszélyesnek a többi vonatkozó szabályozás alapján, azonban jelen vannak a raktárak területén. [10]

Az együtt tárolás tekintetében a VCI-konceptió 3 szintet különböztet meg: külön tűzszakasz szükséges; az áruk elválasztása egymástól távolságtartással vagy fizikai gáttal; együtt tárolás megengedett, de figyelembe kell venni az együtt tárolási táblázat különleges előírásait, valamint a biztonsági adatlapon feltüntetett anyag-specifikus követelményeket.

A Biztonság és Minőség Értékelő Rendszerértékelési rendszer (Safety and Quality Assessment System – SQAS) egy egységes, olaj-, vegyi-, és élelmiszeripari megbízók által elfogadott kérdésrendszer, amely részletes értékelést ad raktározó, fuvarozó, tartálytisztító és disztribúciós szolgáltatókról. 500–600 kérdésből álló jegyzék alapján egy részletes ismertető alakítható ki a szolgáltatóról. A kérdések a következő hat terület köré csoportosulnak: vállalatirányítási rendszer, biztonság, munkavédelem, környezetvédelem területe, berendezések, a tervezés és működtetés vizsgálat, személyi és telephely biztonság, helyszíni szemle. [11]

A jelentéseket az Európai Vegyipari Tanács (European Chemical Industry Council – CEFIC), teszi elérhetővé a tagok számára a központi adatbázisban. Gyakran e jegyzék alapján történik a beszállítók kiválasztása is. [12]

A nemzetközi szabályozás – mint láthatjuk – nagyon szerteágazó, s jól lefedi a veszélyes anyagok életciklusának minden egyes állomását. Az Európai Unió elegendő időt biztosít az újonnan csatlakozó tagállamok számára, hogy a meghozott intézkedésekre fel tudjanak készülni, s végre tudják hajtani az adott ország határain belül.

A magyar szabályozási rendszer értékelése

Magyarország EU csatlakozására 2004. május 1-jén került sor. Innentől kezdve Magyarországtól is megkövetelték az EU-s jogszabályok érvényesítését, végrehajtását, illetve jogrendünkbe történő átültetését is. Hazánk 2003. január 1. határidővel vállalta, hogy a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezést szolgáló Seveso II. EU-irányelvet integrálja a hazai joganyagba, s végrehajtja az abban foglaltak megvalósítását.

Az irányelv rendelkezéseit a *katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről, és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezéséről* szóló 1999. évi LXXIV. törvény IV. fejezete (hatályos: 2002. január 1-jétől) és a *veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezéséről* szóló 2/2001. (I. 17.) Korm. rendelet (hatályos: 2002. január 1-jétől – 2011. december 31-éig) tette a magyar jogrend részévé.

A szakhatósági feladatokat is szabályozták a *Műszaki Biztonsági Főfelügyelet (MBF) veszélyes ipari üzemekre vonatkozó szakhatósági hozzájárulásának*

kiadásával kapcsolatos eljárásairól, valamint a veszélyes tevékenységekkel összefüggő adatközlési és bejelentési kötelezettségekről szóló 42/2001. (XII. 23.) GM rendelet (hatályos: 2002. január 1-től) által.

A 2/2001. Korm. rendeletet hatályon kívül helyezte a 18/2006. (I. 26.) Korm. rendelet, amelynek hatálya kiterjedt az összes veszélyes ipari üzemre, ahol a veszélyes anyagok az 1. melléklet alapján azonosítható, legalább alsó küszöbértéket elérő mennyiségben jelen vannak. Ezek megalkotásával és alkalmazásával Magyarország eleget tett jogharmonizációs kötelezettségeinek. [13]

2011-ben megreformálták a katasztrófavédelemmel kapcsolatos jogi szabályozási rendszert. Az Országgyűlés – a lakosság biztonságának és biztonságérzetének növelése céljából, a természeti és civilizációs katasztrófák elleni védekezés hatékonyságának fokozása, a katasztrófavédelmi szervezetrendszer erősítése, a katasztrófavédelmi intézkedések eredményességének növelése érdekében – megalkotta a *katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról* szóló 2011. évi CXXVIII. törvényt. A törvény IV. fejezete foglalkozik a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezéssel. Végrehajtási rendelete a *veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről* szóló 219/2011. (X. 20.) Korm. rendelet.

A katasztrófavédelmi törvény szerint a veszélyes anyagokkal foglalkozó üzemre, veszélyes anyagokkal foglalkozó létesítményre építési engedély csak a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve (továbbiakban: hatóság) katasztrófavédelmi engedélye alapján adható. Veszélyes tevékenység kizárólag a hatóság katasztrófavédelmi engedélyével végezhető. Az építési engedélyezéshez és a veszélyes tevékenység végzéséhez szükséges katasztrófavédelmi engedély iránti kérelemhez az üzemeltetőnek csatolni kell a biztonsági jelentés vagy biztonsági elemzés két példányát.

A biztonsági elemzés és jelentés veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek megelőzésre és elhárítására vonatkozó előírásait úgy kell kialakítani, hogy azok képesek legyenek biztosítani az egészség és a környezet magas fokú védelmét.

A hatóság a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek megelőzése, valamint a jogszabályban, illetve hatósági határozatban foglalt kötelezettségek teljesülése érdekében hatósági ellenőrzést tart. A hatóság a IV. fejezet hatálya alá tartozó üzemekre vonatkozóan koordinálja az ágazati hatósági feladatokat ellátó szervezetek (társhatóságok) hatósági ellenőrzéseit, ennek keretében a társhatóságok részére hatósági ellenőrzés foganatosítására vonatkozó javaslatot tesz, több társhatóság bevonásával együttes ellenőrzéseket szervez (supervisor ellenőrzés).

A veszélyes anyaggal foglalkozó üzem telephelye szerint illetékes polgármesternek biztosítani kell, hogy a lakosság véleményt nyilváníthasson az új veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem építésére, vagy a már működő veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem tevékenységének jelentős változtatására vonatkozó engedély kiadása előtt. Ha az üzemeltető a biztonságos működéssel kapcsolatos kötelezettségeit nem teljesíti és a biztonságos üzemeltetés feltételeiben súlyos hiányosság jelentkezik, akkor a hatóság az engedély visszavonásával a veszélyes tevékenység folytatását megtiltja.

A hatóság katasztrófavédelmi bírság kiszabására jogosult engedély nélkül végzett engedélyköteles tevékenység végzése esetén, a IV. fejezetben és a végrehajtási rendeletekben, vagy az azok alapján meghozott hatósági döntésben foglalt előírások elmulasztása esetén, a veszélyes tevékenységgel kapcsolatos

súlyos balesettel, vagy üzemzavarral összefüggésben megelőző, elhárító és helyreállító intézkedésekre vonatkozó kötelezettség be nem tartása esetén. [14]

A hatóságnak kell gondoskodnia a veszélyeztetettség elemzéséről, a települések kockázatbecsléséről, majdan a települések katasztrófavédelmi besorolásáról, a veszély elhárítási tervek elkészítéséről. Az állampolgárokat polgári védelmi kötelezettségük révén lehetősége nyílik polgári védelmi szervezetekbe beosztani, hogy szükség esetén a polgármester mozgósíthassa őket. A polgári védelmi szervezeteket mind elméletben, mind gyakorlatban fel kell készíteni. A hatóság feladatai közé sorolható a lakosság védelme is, melyről az egyéni, kollektív, a helyi és távolsági védelem útján gondoskodik. A riasztórendszerek karbantartása, s a lakosság megfelelő tájékoztatása sem elhanyagolható.

A veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem üzemeltetőjének belső védelmi tervet kell készítenie. A belső védelmi terv a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek kialakulásának megelőzését, a balesetek elhárítását, következményeinek mérséklését szolgáló intézkedések megtételét, az értesítési, riasztási, felkészítési feladatok veszélyes anyagokkal foglalkozó üzemben, veszélyes anyagokkal foglalkozó létesítményen belüli végrehajtásának rendjét, feltételeit szabályozó üzemeltetői okmány. A belső védelmi tervben megjelölt feladatok végrehajtásához szükséges feltételeket az üzemeltető biztosítja. [15]

A veszélyeztetett településeken külső védelmi tervet kell készíteni. Az üzemeltető kötelessége az ehhez szükséges adatszolgáltatás is, valamint a hatóság tájékoztatása a bekövetkezett változásokról. A külső védelmi terveket a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve a veszélyeztetett települések polgármestereinek közreműködésével készíti el.

A küszöbérték alatti üzem üzemeltetője a veszélyes anyagokkal kapcsolatos tevékenységet a hatóságnak bejelenti. Az üzemeltető kötelessége elkészíteni a súlyos káresemény elhárítási tervet, melyet a hatóság értékkel, és dönt a katasztrófavédelmi engedély kiadásáról.

Az üzemeltető minden esetben köteles a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve ügyeleti szolgálata útján a hatóságot, továbbá a megyei védelmi bizottság elnökét és a veszélyeztetett települések polgármestereit haladéktalanul tájékoztatni a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos baleset, üzemzavar körülményeiről, a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetben, üzemzavarban szereplő veszélyes anyagokról, a lakosságra, az anyagi javakra és a környezetre gyakorolt hatások értékeléséhez szükséges adatokról, valamint a megtett intézkedésekről. [14]

A Magyarországon tartózkodó természetes személyek kémiai biztonsághoz kapcsolódó jogosultságainak biztosítása érdekében, a veszélyes anyagok és veszélyes keverékek káros hatásainak megfelelő módon történő azonosítása, megelőzése, csökkentése, elhárítása, valamint ismertetése céljából alkotta meg az országgyűlés a 2000. évi XXV. törvényt. A törvény együttesen alkalmazandó a REACH- és a CLP-törvénnyel. A törvény rendelkezéseit nem kell alkalmazni a veszélyes áruk szállítására vonatkozó, Magyarországot is kötelező, kihirdetett nemzetközi egyezmények hatálya alá is tartozó veszélyes anyagok, illetőleg veszélyes keverékek tekintetében, amennyiben e nemzetközi egyezmények a csomagolásra, a feliratozásra (címkézésre), a szállítás részét képező átmeneti tárolásra, a be- és kirakásra eltérő rendelkezéseket állapítanak meg.

Az anyagok, illetve a keverékek osztályozását a REACH és a CLP rendelkezéseire figyelemmel, illetve a külön jogszabályban meghatározottak szerint a

regisztrációra kötelezett végzi, regisztrációs kötelezettség hiányában a gyártó, továbbfelhasználó, az importőr vagy a forgalomba hozatalért felelős személy.

A veszélyes anyagokat Magyarország területén gyártó, forgalmazó az azokkal kapcsolatos gyártási, forgalomba hozatali tevékenység megkezdésével egyidejűleg, a biztonsági adatlap és a címketerv csatolásával köteles elektronikus úton bejelenteni az egészségügyi államigazgatási szervnek, ha a veszélyes anyag a magyarországi jegyzékben, illetve a veszélyes keverék a terméknnyilvántartásban még nem szerepel. A veszélyes anyagokkal kapcsolatos tevékenység előtt minden esetben kockázatbecslést kell készíteni. Veszélyes keveréket kizárólag akkor lehet forgalomba hozni, ha azokat minden rendelkezésnek megfelelően eleget téve csomagoltak vagy címkéztek.

A veszélyes anyagok, illetve a veszélyes keverékek csomagolását, továbbá a szállítóeszközt úgy kell megválasztani, hogy a szállított anyag, keverék a rakodás és szállítás során az egészséget, illetve a környezetet ne veszélyeztethesse, illetőleg ne károsíthassa. A csomagolásokon a feliratot (címkét) a tevékenység során alkalmazott valamennyi csomagolási egységen rögzíteni kell. A veszélyes keverék használatával felmerülő veszély megjelölését és a veszély jelképét (szimbólumát), a veszélyes keverék használatával járó különös kockázatokat megjelölő, az egészségügyért felelős miniszter által meghatározott szabványmondatokat (R-mondat); a veszélyes keverék biztonságos használatával kapcsolatos, az egészségügyért felelős miniszter által meghatározott szabványmondatokat (S-mondat).

A tevékenység egészséget nem veszélyeztető és biztonságos végrehajtásáért, valamint a környezet védelméért szervezett munkavégzés keretében végzett tevékenység esetén a munkáltató, nem szervezett munkavégzés esetén a vállalkozó, illetve a munkavégző a felelős. Amennyiben ez nem teljesül, a tevékenység korlátozható, betiltható.

A veszélyes anyagokkal, illetőleg a veszélyes keverékekkel foglalkozásszerűen végzett tevékenység a felhasznált anyag vagy keverék adatait tartalmazó biztonsági adatlap, egyéb tevékenység a használati utasítás birtokában kezdhető meg. A tevékenység megkezdésével egyidejűleg ezt kötelezően be kell jelenteni az egészségügyi államigazgatási szervnek.

A törvény és a végrehajtását szolgáló jogszabályok, valamint a REACH és a CLP betartásának hatósági ellenőrzését a közegészségügy szempontjából történő megfelelés tekintetében az egészségügyi államigazgatási szerv, a környezetvédelem vonatkozásában a környezetvédelmi hatóság, a munkavédelem körében a munkavédelmi hatóság, a tűzvédelem szempontjából a tűzvédelmi hatóság ellenőrzi. Az ellenőrzést végző hatóságok eljárására és intézkedéseire a rájuk vonatkozó külön jogszabályok rendelkezései az irányadóak. [16]

A 44/2000. (XII. 27.) EüM rendelet 1. és 2. számú mellékletek tartalmazzák a veszélyes anyagok és veszélyes keverékek veszélyesség szerinti osztályozásának szempontjait, a veszélyszimbólumokat és jeleket, az R- és S-mondatok, valamint az R-számok és S-számok körét. A veszélyes anyagok veszélyeire, kockázataira az R-mondatok utalnak. A veszélyes anyagok biztonságos használatára pedig az S-mondatok utalnak. Továbbá tartalmazzák a rendelkezésre álló adatok alapján a veszélyesség fizikai, fizikai-kémiai és kémiai, mérgező (toxikológiai) és környezetkárosító tulajdonságai megítélésének rendjét. [17]

A munkahelyek kémiai biztonságáról szóló 25/2000. (IX. 30.) EüM–SZCSM együttes rendelet célja a munkahelyen jelen lévő vagy a munkafolyamat során felhasznált veszélyes anyagok és veszélyes keverékek expozíciójából eredő

egészségi és biztonsági kockázatok elkerüléséhez vagy csökkentéséhez szükséges minimális intézkedések meghatározása.

A rendelet meghatározza a munkáltató kötelességeit. Eszerint a munkahelyen előforduló veszélyes anyagok által okozott kockázatokat köteles megszüntetni. Amennyiben ez nem lehetséges, akkor a kockázatokat az egészséget nem károsító vagy eltűrhető szintre kell csökkentenie.

Ezt a munkafolyamatok megtervezésével és megszervezésével, a vegyi anyagok expozíciója elleni, megfelelő védőeszközök biztosításával, különböző műszaki intézkedésekkel, a megfelelő karbantartási feladatok elvégzésével, emellett a veszélyes anyagok expozíciójának kitett munkavállalók számának minimumra csökkentésével, s az expozíció intenzitásának és időtartamának a lehető legkisebb mértékűre történő csökkentésével érheti el. A munkáltató a munkahelyen előforduló veszélyes anyagokkal kapcsolatos balesetek, üzemzavarok és veszélyhelyzetek kezelésére intézkedési tervet – a mentési tervet is beleértve – készít. A belső védelmi tervnek nem kell tartalmaznia a más jogszabályok által már meghatározott követelményeket.

A rendelet 1. számú melléklete tartalmazza a veszélyes anyagok munkahelyi levegőben megengedett általános koncentráció és csúcskoncentráció értékeit, illetőleg eltűrhető maximális koncentrációt, valamint jellemző tulajdonságaikat. [18]

Az Országos Tűzvédelmi Szabályzat rendelkezései a raktározás, tárolás tekintetében, valamint a tűzveszélyességi osztályok a következők: „A” Fokozottan tűz és robbanásveszélyes; „B” Tűz és robbanásveszélyes; „C” Tűzveszélyes; „D” Mérsékelt tűzveszélyes; „E” Nem tűzveszélyes.

„A” és „B” tűzveszélyességi osztályba tartozó helyiségben, veszélyességi övezetben az „A” és „B” tűzveszélyességi osztályba tartozó különböző halmazállapotú anyagok együtt nem tárolhatók. Egy helyiségben 300 kg feletti mennyiségű „A” és „B” tűzveszélyességi osztályba tartozó anyag a „C” és „D” tűzveszélyességi osztályba tartozó anyagokkal együtt nem tárolható. Az „A” és „B” tűzveszélyességi osztályba tartozó anyagot, „C” tűzveszélyességi osztályba tartozó éghető folyadékot kiszerezni, csomagolni csak jogszabályban meghatározottak szerint, ennek hiányában olyan helyen szabad, ahol nincs gyújtóforrás és hatékony szellőzést biztosítottak. Az „A” és „B” tűzveszélyességi osztályba tartozó anyagot, valamint a „C” és „D” tűzveszélyességi osztályba tartozó éghető folyadékot csak jogszabályban, vonatkozó műszaki követelményben meghatározott zárt csomagolásban, edényben szabad tárolni, szállítani és forgalomba hozni.

Az „A” és „B” tűzveszélyességi osztályba tartozó anyag, valamint a „C” tűzveszélyességű éghető folyadék egyedi és gyűjtőcsomagolásán az anyag tűzveszélyességi osztályát szövegesen vagy piktogrammal kell jelölni.

A kereskedelmi létesítményekben az „A” és „B” tűzveszélyességi osztályba tartozó anyagok elhelyezésének módját és mennyiségét az üzemeltetőnek írásban kell meghatároznia.

Veszélyes áruk szállításával összefüggő átmeneti (ideiglenes) tárolás esetén a vonatkozó műszaki követelményekben előírtakat kell alkalmazni. Helyiségben tárolt anyag tárolási magassága nem haladhatja meg a kötényfal alsó síkjának vonalát. [19]

Megemlítenénk még, hogy a 89/2004. (V.15.) FVM rendeletből tájékozódhatunk a növényvédő szerek forgalomba hozatalának és felhasználásának engedélyezéséről, valamint a növényvédő szerek csomagolásáról, jelöléséről, tárolásáról és szállításáról szól.

Összefoglalás és következtetések

Összefoglalva tehát, a fentiekben értékelt jogszabályok határozzák meg a veszélyes áru logisztikai raktárbázisok működésének feltételeit. Ezen felül rendelkezniük kell a passzív védelem eszközeivel, melyek olyan nemzetközi szabványok alapján készülnek el, melyek garantálják a megfelelő fokú védelmet.

Az előírások betartásával a logisztikai raktárbázis készen áll a hatóságok fogadására, akik rendelkeznek az engedélyezésről. Amennyiben mindent rendben találnak az üzemeltetővel szemben támasztott követelmények megvalósításával kapcsolatban, megkapja a logisztikai raktár az engedélyt a tevékenység megkezdésére.

Működésének során további hatósági ellenőrzéseken kell megfelelnie az előírásoknak, azonban a legfontosabb, hogy a hétköznapokban helyt álljon a veszélyes anyagok mivoltából adódó kockázatok közt is.

IRODALOMJEGYZÉK

- [1] Az egyes ipari tevékenységek súlyos baleseti veszélyeiről szóló 82/501/EGK Irányelv
- [2] A Tanács 96/82/EK (Seveso II.) irányelve a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos baleseti veszélyek ellenőrzéséről
- [3] Az Európai Parlament és a Tanács 2003/105/EK irányelve (2003. december 16.) a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek veszélyeinek ellenőrzéséről szóló 96/82/EK tanácsi irányelv módosításáról
- [4] Az Európai Parlament és a Tanács 2012/18/EU (Seveso III.) irányelve a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek veszélyének kezeléséről, valamint a 96/82/EK tanácsi irányelv módosításáról és későbbi hatályon kívül helyezéséről
- [5] A Veszélyes Áruk Nemzetközi Közúti Szállításáról szóló Európai Megállapodás (ADR) „A” és „B” Melléklete 2011. évi módosításaival és kiegészítéseivel egységes szerkezetbe foglalt szövegének kihirdetéséről szóló 2011. évi LXXIX. törvény
- [6] A Reachről röviden. Országos Kémiai Biztonsági Intézet.
<http://www.okbi.hu/index.php/hu/reach-roviden> (Letöltés: 2013.01.25.)
- [7] A GHS osztályozási rendszere. Országos Kémiai Biztonsági Intézet.
<http://www.okbi.hu/index.php/hu/osztalyozas-ghs> (2014. 01. 25.)
- [8] Vállalkozások kötelezettségei. Országos Kémiai Biztonsági Intézet.
<http://www.okbi.hu/index.php/hu/vallalkozasok-ghs> (2014. 01. 25.)
- [9] Csomagolási kötelezettségek. Országos Kémiai Biztonsági Intézet.
<http://www.okbi.hu/index.php/hu/csomagolas-ghs> (2014.01.25.)
- [10] Sárosi György: Veszélyes áru raktárlogisztika - korszerű követelmények. Budapest, 2006. Complex K., 29. pp. ISBN 963-224-869-1
- [11] The European Chemical Industry Council: SQAS.
<http://www.cefic.org/Industry-support/Transport--logistics/SQAS2/> (letöltés: 2014. 01. 15.)
- [12] Hungária Veszélyesáru Mérnöki Iroda: SQAS = Safety and Quality Assessment System. <http://www.hvesz.hu/index.php/szolgáltatásaink> (letöltés: 2014. 01. 15.)

- [13] Kátai-Urbán Lajos–Csen Gábor, Deák György, Kozma Sándor–Popelyák Pál–Sándor Annamária–Szakál Béla–Vass Gyula: Ipari biztonsági kézikönyv. Budapest, 2003. 17. pp. ISBN: 9632247167
- [14] Vass Gyula: Controlling of Industrial Establishments in Hungary: Veszélyes üzemek ellenőrzése Magyarországon. (In: Dobor József [szerk.] Proceedings "Safety of Industrial Establishments 2013. International Scientific Conference on Industrial Safety: Előadásgyűjtemény "Veszélyes üzemek biztonsága. Nemzetközi Iparbiztonsági Tudományos Konferencia. Budapest, Magyarország, 2013.04.10. Nemzeti Közszolgálati Egyetem, 2013. pp. 22–34. [ISBN:978-615-5305-08-5])
- [15] Vass Gyula–Kátai-Urbán Lajos: 7. Katasztrófavédelem: 7.3. Útmutató a biztonsági dokumentáció elkészítéséhez. (In: Sárosi György [szerk.]: Veszélyes áruk szállítása és tárolása. 2007. május Budapest: Verlag Dashöfer Szakkiadó, 2009. pp. 1-54. [ISBN:963 85915 2 8])
- [16] 2000. évi XXV. törvény a kémiai biztonságról
- [17] 44/2000. (XII. 27.) EüM rendelet a veszélyes anyagokkal és a veszélyes készítményekkel kapcsolatos egyes eljárások, illetve tevékenységek részletes szabályairól
- [18] 25/2000. (IX. 30.) EüM–SZCSM együttes rendelet a munkahelyek kémiai biztonságáról
- [19] 28/2011. (IX. 6.) BM rendelet az Országos Tűzvédelmi Szabályzatról – 223. Raktározás és tárolás